

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

ΟΙ ΦΡΕΓΑΔΕΣ

— Μὲ τὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα τοῦ ἡλιοῦ ἐφάνη-
καν κ' οἱ τέσσερες φρεγάδες κατὰμπροστα στὸν
Καθολομαλῆ· εἶπεν ὁ Γιαννιὸς ὁ Χούρχουλας, ὁ
ἀκούραστος πολυλογᾶς τοῦ «'Αθῆναι» μας. Πούθ'
ἐρχόντουσαν, γιὰ τοῦ πήγαϊναν, οὔτε ἄκουσε οὐτ'
ἔμαθε κανεὶς. Μὰ πρέπει νὰ ἦταν βασιλικὲς φρεγά-
δες. Καὶ οἱ τέσσερες, σοῦ λέει, εἶχαν τὸ ἴδιο χτί-
σιμο· χυτὲς πρύμνη-πλώρη. Κ' εἶχαν τῆς ἀρματω-
σὲς τους, βασιλικὲς κ' ἐκεῖνες. Τὰ κατάρτια τους
ἀτόφια προύτζίνα, ἀπὸ κάτου στὴ σκάτσα ὡς
ἀπάνου στὴ γαλέτα. Τῆς ἄντενες τους ὅλες ἀτσα-
λένιες. Τὰ σχοινιά καὶ τὰ ξάρτια ἀπὸ καμηλό-
τριχα καὶ τὰ πανιά τους ὀλομέταξ. Ἄν ρωτή-
σης γιὰ τῆς κουπαστὲς καὶ τῆς μπαταρίες τους, στὸ
σύρμα ἦταν ντυμένες. Κ' εἶχαν στὴν πλώρη γιὰ θα-
λασσομάχο ἓνα διαμαντοκόλλητο σταυρό, τρόμο
τῶν στοίχειων καὶ φρίκη τοῦ κυράτου. Στὴν πρύμη,
ἀπάνου στὸ τιμῶνι, εἶχαν τὸ "Ἄγιο τὸ Βαγγέλιο
καὶ στὸ μεσανὸ κατάρτι· ψηλὰ τὴν Παναγίαν ποῦ
ἔλαμπε, προσκυνῶ τῇ χάριτι, σὺν αὐγερινός. Γι'
αὐτό, σοῦ λέει, πρέπει νὰ ἦταν βασιλικὲς φρεγά-
δες, τοῦ δικοῦ μας τοῦ βασιλεῖς ποῦ ὦριζε στὴν
Πόλη. Μονάχα ἐκεῖνη ἦταν τότε ἡ κίβωτος τῆς
Χριστιανοσύνης. Ποιὸς ἤξερει τί ἀλλόφουλους ἐπή-
γαϊναν πάλι νὰ χτυπήσουν, νὰ στήσουν παντοδύ-
ναμο σ' Ἀνατολή καὶ Δύση τὸν τίμιον τὸ Σταυ-
ρό! . . .

Καὶ ἦταν, μωρὲ μάτια μου, μιὰν αὐγὴ μὰ τί
αὐγὴ; Ἀνοιξιάτικη· χαρὰ Θεοῦ! Φύλλο δὲν ἔσει-
όνταν οὐδὲ πούπουλο. Ἡ θάλασσα πῆχτρα· χαρτί
νὰ γράψης ἀπάνου. Κι' ὁ οὐρανὸς ξάστερος ποῦ
πρόσμενες νὰ ἰδῆς καθρεπτισμένα στὸ πρόσωπό του
τὰ τριανταφυλλένια νησιά καὶ τ' ἀκρογιάλια καὶ δα-
τὰ τριανταφυλλένια νησιά καὶ τ' ἀκρογιάλια καὶ δα-
σοφυτρωμένες στερενὲς καταπράσινες. Ἀριστερὰ με-
ριὰ πὲρ ὅστρια ἐπρόβαλαν στὸν ἀσπρογάλαζον ὀρί-
ζοντα τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης· πίσω πὲρ λεβάντε τὰ
Δωδεκάνησα εἰδείχαν γαλανὰ τὰ ριζοβούνια τους
κατ' ἀπὸ τὴν καταγινίαν ποῦ ἐσύन्दνε σὺν πούπουλνιο
γιοφύρι· τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη καὶ δεξιὰ
πὲρ μαῖστρο κατέβαιναν ἀλυσίδα χρυσορόδινη τ'
ἄκρωτήρια καὶ οἱ κόρφοι τοῦ Μωρητῆ, ὡς τὸν Κα-
βομαλῆ καὶ τὸ Τσιρίγο. Καὶ καθὼς ἐχτυποῦσεν ὁ
ἥλιος ἐβλεπες τῆς στερενὲς νὰ χύνουν χίλιων λογιῶν
χρῶματα καὶ τῆς καμαρωτὲς φρεγάδες ν' ἀστραπο-
βόλουν, σὺν πυρκαϊῆς κολῶνες ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ
θάλασσης.

Οἱ φρεγάδες εἶχαν ὅλα τὰ πανί· ἀπλωμένα. Φλό-
κοι καὶ κοντραφλόκοι, γάμπιες καὶ παπαφίγκοι καὶ
παρουκέτα καὶ τρίγκοι ὅλα ἦταν στὴ θέση τους.
Μὰ κρέμουνταν ὅλα κάτου παραλυμένα καὶ μοναχὰ
τὰ μπρούλια τους ἀνάδευαν καμμιὰ τους. Οἱ σκότες
κρέμουνταν κ' ἐκεῖνες παραλυμένες στὰ χέρια τῶν
ναυτῶν ποῦ ἄδικα προσμένουν ν' ἀκούσουν τὸν κα-
πετάνο, νὰ γυρίσουν τὰ πανιά πρὸς τὸν ἄνεμο.
Κοιμήθηκε ἀπάνου στὸ δοιάκι ὁ τιμονιέρης· ὁ λου-
κάος στὸ ξάγναντο τῆς πλώρης ψηλὰ κοιμήθηκε κ'
ἐκεῖνος, τηρῶντας πάντα τὸν ἴδιον ὀρίζοντα ἐμπρὸς
του. Οἱ καπετάνοι στὰ χρυσὰ καὶ τὰ βελουδένια
ντυμένοι, ξαπλωμένοι σὲ παχὺ ντιβάνι κατ' ἀπὸ
τὴν πρασινορόδινη τέντα τῆς πρύμνης, ἀπὸ τὴ νύστα
μόλις ἀγροικοῦνε τὸ λεβέντικο τραγοῦδι ποῦ τοὺς
παίζει τ' ὄμορφο σκαθάκι, ἀπάνου σὲ γλυκόφωνο
ταμπουρᾶ. Κάτου στ' ἀμπάρι οἱ σκλάβοι μὲ τὰ
μεγάλα τους μαλλιά, τὰ κίτρινά τους πρόσωπα,
τοὺς σιδερένιους βραχιόνες τους, μακριὰ ἀπὸ τὸ
ἄγρυπνο βούνευρο τοῦ σκληροῦ φύλακά τους, κοι-
μήθηκαν κ' ἐκεῖνοι μέσα στῆς βαρεῖες ἀλυσίδες τους
ἀπάνου στοὺς σκληροὺς πάγκους. Μὰ ποιὸς λέει πῶς
κοιμήθηκαν! Τὰ τυρανισμένα κορμιά τους κοιμή-
θηκαν, ὅχι ὅμως καὶ οἱ ψυχὲς τους. Ἐκεῖνες τρέχουν
ἄγρυπνες καὶ χαμοπετοῦν περίγυρα στ' ἄσπρα τους
σπιτάκια, στοὺς ἀνθισμένους κήπους τους, στῆς θλιμ-
μένες τους γυναῖκες καὶ τ' ἄρρανά τους τὰ παιδιὰ·
στὰ σταφυλοφορτωμένα κλήματα καὶ τὰ γλυκό-
χυμα βοτάνια, στ' ἄρρατα χῶματα καὶ τὰ κρου-
σταλλένια νερά, στὰ λούλουδα καὶ τὰ πούλουδα
τῆς γλυκειᾶς τους τῆς πατρίδας, ποῦ δὲν ἐλπίζουν
νὰ τὴν ἰδοῦν παρὰ μόνον στὴν ὑποφαντασίαν τους!
... Μωρὲ λέμε κ' ἐμεῖς πῶς τραβᾶμε τυραννία.
Ἐκεῖνους ν' ἀκούσης γιὰ νὰ εἰπῆς μιὰ φορὰ βά-
σανα! . . .

Μὰ ἐξαφνα ἐξύπνησαν οἱ μαρινάροι. — Παιδιά,
τὴ βάρκα στὴ θάλασσα· φωνάζει ὁ καπετάνος τῆς
πρώτης φρεγάδας. Ἀλὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά, βγῆτε
ἐξω στὰ σπηλάδια, καμκαῖστε χταπόδια στὰ θαλά-
μια τους, καλαμῶστε ἄγινους, συνάχτε καθούρους,
ξεκολλήστε στρεΐδια — ἄγνὰ ὅ,τι βρῆτε!

Τὸ εἶπε κ' ἐγείνε. Ἦξεν τὴ βάρκα στὴ θάλασ-
σα τὰ παιδιὰ· ἀλὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά, βγῆκαν
ἐξω στὰ σπηλάδια, καμκαῖζουν χταπόδια στὰ θα-
λάμια τους, καλαμώνουν ἄγινους, συνάξουν καθού-
ρους, ξεκολλοῦν στρεΐδια — ἄγνὰ ὅ,τι βρίσκουν. Μὰ
ἓνας μοῦτσος κασιδιάρης καὶ κικρομύρης, ποῦ τὸν
εἶχαν γιὰ ψυχικὸ μέσα στὴ φρεγάδα, ξεκόβει ἀπὸ
τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ. Οὔτε καμκαῖζει χταπόδια στὰ
θαλάμια τους, οὔτε καλαμώνει ἄγινους, οὔτε συ-
νάξει καθούρους, οὔτε ξεκολλᾷ στρεΐδια — ἄγνὰ ὅ,τι
βρίσκει. Γυρίζει μονάχα ἀπάνου κάτου στῆς πέτρες
βορσικεῖ. Τῆς μαυρισμένες καὶ τὰ χορταριασμένα σπηλάδια,
σὺν κατὶ νὰ ζητῇ. Τ' εἶχε τ' ἔχασε; Τίποτα. Μὰ
κάθε ἄνθρωπος, βλέπεις, μικρὸς-μεγάλος, πλούσιος
-φτωχὸς ἔχει καὶ τὸν ὁδηγό του. Ἐχεις νὰ κάμης
κατιτί; ὁ ὁδηγός σου ἔρχεται καὶ στὸ λέει. Βουλὴ-
θηκες νὰ πᾶς τὸ πού; ὁ ὁδηγός σου ἔρχεται καὶ σὲ
ζυπνάει. Ἐτσι τώρα καὶ τὸν κασιδιάρη ἀνάγκαις ὁ

ὁδηγός του νὰ πηγαίνει ἀναζητῶντας πρῶτα ποῦ δὲν ἔχασε.

Στὸ τέλος βλέπει στὸ βράχο μιὰ μεγάλη σπηλιά ὁ κασιδιάρης. Βλέπει τὴ σπηλιά, μπαίνει μέσα. Μπαίνει μέσα, τί νὰ ἰδῇ; Τοίχους γδυμνοὺς περιγύρα. Πάει βαθειά· σκοτάδι, πίσω. Αὐτιάζεται καλά· ἀκούει στὸ σκοτάδι τικ-τάκ, τικ-τάκ σιγαλὸ σὰν ν' ἀργοστάλαζε νερό σ' ἄλλο νερό. Κοντοζυγόνει· ξανοίγει χάμου μιὰ λακούλα ποῦ δέχονταν τοῦ βράχου τὴ διαμαντένια σταλαγματιά. Τοῦ ἦρθε σὰν δίψα· γονατίζει, πίνει ἀπὸ τὸ νερό· ξεδιψάει. Τοῦ ἦρθε σὰν κάμνα· πέρνει ἀπὸ τὸ νερό καὶ νίβεται. Βγάνει κ' ἓνα ψαράκι ποῦ ἦρε νεκρὸ στῆς πέτρες καὶ τὸ ρίχνει μέσα. Μὰ τὸ ψαράκι ζωντάνεψε μὲ μιᾶς· πηδάει μέσα στὴ λακούλα, σὰν τὸ δελφίνι ὅταν αἰσθάνεται νὰ πλακώσει ἡ τρικυμία. — Μπρέ! λέει· ὁ κασιδιάρης κάνοντας τὸ σταυρὸ του. Μὰ τὴν ἰδία ὥρα αἰσθάνεται κ' αὐτὸς τ' ἀρρωστημένο του κορμὶ ν' ἀναζῇ καὶ νὰ δυναμώνῃ· αἷμα πύρινο κουφοδρομεῖ μέσα του· ψυχὴ μ' ἄλλη ψυχὴ σταυρόνονται στὰ φυλλοκάρδια του· φτερά ἔκαμε νὰ πετάξῃ στὰ ἐπουράνια· κουφάρι ἦταν περιστέρι γέννηκε. — Μπρέ! ξαναλέγει· ἔλα Χριστέ καὶ Παναγιὰ κοντά μου! Τρέχει ἐξω· κρᾶζει τοὺς συντρόφους του. Γυρίζουν ἐκεῖνοι στῆς φωνές, κυττάζουν μ' ἀπορία καὶ σταυροκοπιῶνται. Ἄγγελος εἶνε, ἄνθρωπος εἶνε, δὲν ξέρουν.

— Μωρὲ ποῖος ἦσαι σύ; ρωτᾷ.

— Μωρ' ἐγὼ ὁ μοῦτσος, ὁ κασιδιάρης· κουφάρι ἤμουν περιστέρι· γέννηκα· φτερά ἔχω νὰ πετάξω στὰ ἐπουράνια.

Τρέχουν ἐκεῖνοι κοντά· τὸν κυττάζουν ἀποδῶ, τὸν φέρνουν ἀποκεῖ, τὸν καλογνωρίζουν.

— Μωρὲ ποῖος σ' ἔκαμ' ἔτσι;

— Τὼς καὶ τὼς· ἡῦρα τ' ἀθάνατο νερό.

— Πῶς, μωρὲ ποῦ;

— Μέσα στὴ σπηλιά.

Ἀκοῦν ἐκεῖνοι, ρίχνουν ὅ,τ' εἶχαν στὰ χέρια τους καὶ τρέχουν στὴ σπηλιά. Φτάνουν ἐξ' ἀπ' τὴ σπηλιά, πιάνουν τὴ φιλονεικία. — Ὁχι· ἐγὼ θὰ μ'πῶ πρῶτος — Ὁχι· ἐγώ. Λόγο πρὸς λόγο πιάνονται στὰ χέρια. Πιάνονται στὰ χέρια, τραβοῦν τὰ στυλῆτα· μακελοκόβονται. Νὰ τί θὰ εἰπῇ παληόκοσμος. Πηγαίνοντας νὰ βροῦν τὴν ἀθανασία ἡῦραν ὅλοι τὸ θάνατο ἐμπρὸς στὴν πηγὴ τῆς!

Ὁ μοῦτσος βλέποντας αὐτὰ πηδάει στ' ὀρθολίθι καὶ βάνει τῆς φωνές. Ἀκοῦν τῆς φωνές ἀπ' τῆς φρεγάδες, ρίχνουν τῆς βάρκες στὴ θάλασσα, ἀλὰ τὰ χέρια στὰ κουτιά, βγαίνουν ἐξω. Μαθαίνουν κ' ἐκεῖνοι τί τρέχει, ρίχνουν ὅλοι στὴ σπηλιά μὰ ἀντὶ νὰ χωρίσουν πιάνουν τὴ φιλονεικία — Ὁχι· ἐγὼ θὰ μ'πῶ πρῶτος — Ὁχι· ἐγώ. Λόγο πρὸς λόγο πιάνονται στὰ χέρια. Πιάνονται στὰ χέρια, τραβοῦν τὰ στυλῆτα· μακελοκόβονται κ' ἐκεῖνοι.

Ὁ μοῦτσος βλέποντας αὐτὰ πηδάει στ' ὀρθολίθι καὶ βάνει τῆς φωνές. Βάνει τῆς φωνές, ἀκοῦν ἀπὸ τῆς φρεγάδες, ρίχνουν καὶ τῆς ἐπιλοιπες βάρκες στὴ θάλασσα, βάνουν τὸ ἐπιλοιπο τσοῦρμα μέσα καὶ βγαίνουν ἐξω οἱ καπετάνοι. Βγαίνουν ἐξω, ρίχνοντ' ἀποδῶ, τρέχουν ἀποκεῖ, φωνάζουν, βορίζουν,

φοβερίζουν· μὰ ποῖος τοὺς ἀκούει; Ὅλο τὸ τσοῦρμα πιάστηκε στὰ χέρια. Μανία σκοτωμοῦ κ' αἱμάτων δίψα ἐκυρίευε καθένα ποῦ πλησίαζε σ' ἐκεῖνη τὴ σπηλιά. Οἱ ναύτες μὲ τὰ στυλῆτα τους, θρῆνο ἔκαναν· οἱ σκλάβοι ποῦ δὲν εἶχαν στυλῆτα, ἐσήκωναν τῆς βραιές τους ἀλυσίδες καὶ μὲ τὴν πρώτη ἀνοιγαν τὸν τάφο τοῦ ἐχτροῦ τους. Καὶ ὅσοι δὲν εἶχαν ἀλυσίδες, πέτρες ἐξεροίζωναν· κ' ὅσοι δὲν εἶχαν πέτρες εἶχαν τὰ δόντια καὶ τὰ νύχια τους, ποῦ κατέβαζαν λουρίδες τὸ κρέας. Τὸ αἷμα ἔλαμπε, ροῦμπινὶ ἀζετίμωτο, στῆς ἀσπρὲς πλάκες περιγύρα· οἱ σάρκες ἐσπαρτάριζαν, θλίβερά κοφίδια, στὰ μαῦρα χρώματα· οἱ σκοτωμένοι, κρύος σωρός, ἔφραζαν τὴν ἐμπατὴ τῆς σπηλιάς κ' οἱ λαβωμένοι βαρυβογκοῦσαν πονετικά στὸν κούφιον ἀέρα. Ὡς τόσο ὁ σκοτωμὸς δὲν ἔπαυε. Ἡ δίψα τοῦ αἱμάτων ὅσο πήγαινε κ' ὅλο ἐμεγάλωνε. Ἴδιοι οἱ καπετάνοι ἄρχισαν νὰ αἰσθάνονται ἓνα ἄφαντο χέρι νὰ τοὺς σπρώχνῃ ἀπὸ πίσω μέτα στὸν ὄλεθρον ἐκεῖνο καὶ δύο τρεῖς φορές, ἀπότοχα ἐφεραν τὸ χέρι στὸ στυλῆτο κ' ἐγλυκόσυραν μάλιστα τὴ μιστὴ λάμα ἐξω ἀπ' τὸ θηκάρι.

Μὰ ἐκρατήθηκαν — Μωρὲ σκυλιά, τί κάνουμε! εἶπαν καὶ οἱ τέσσερες ἀναμεταξύ τους. Μωρὲ τούτη εἶνε θεϊκὴ κατάρρα... Σὲ τί ἐκριματίσαμε κ' ἤρθαμε νὰ σφαγοῦμε συνατοὶ μας ἐδῶ στὸν ἔρμο βράχο!...

Ρίχνονται μὲ μίας οἱ καπετάνοι στὰ γόνατα· κλαῖνε, μύρονται, σταυροκοπιοῦνται. — Ἀμάν, θέ μου! σῶσε μας ἀπὸ τὸ κακό καὶ ταζόμαστε ὅλοι στὴ χάρη σου. Ξεχνάουμε τὸν κόσμον καὶ τὰ καλὰ του, ἀπαρτοῦμε τῆς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ μας· ἔλεος!

Σὰν ἐτάχτηκαν ἔτσι οἱ καπετάνοι ἀμέσως ἔπαψε τὸ κακό. Μὲ μίας ἐσυνῆρθε τὸ τσοῦρμα. Σὰν νὰ μὴν ἤξεραν πρὶν τί ἔκαναν, τὴν ἔβλεπαν μὲ φρίκη τὸ σκοτωμὸ καὶ τὰ αἵματα ἐμπρὸς τους ἔβριζαν μακριὰ στὴ θάλασσα τὰ θανατοφόρα ὄργανα, ποῦ πρὶν ἔσφιγγαν στὰ δάχτυλά τους μὲ τόσο πείσμα καὶ ἄρχισαν νὰ κλαῖνε ἀπαρηγόρητα τοὺς συντρόφους τους, ποῦ ἐσκότωσαν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ χέρια.

Οἱ καπετάνοι ἐπῆραν τότε τὸ μοῦτσο νὰ τοὺς πᾶρ στὴ σπηλιά νὰ εὑρουν τ' ἀθάνατο νερό. Ἀμὰ εὑρουν τ' ἀθάνατο νερό, σοῦ λέει, ἀνασταίνουν μὲ μίας τοὺς σκοτωμένους. Πᾶνε μέσα στὴ σπηλιά, ψάχνουν ἀποδῶ, γυρεύουν ἀποκεῖ· σταλιά νερό. Μὲ τὸ σκοτωμὸ, ἀκούς, ἐμολεύτηκε τ' ἄγιο τὸ νερό κ' ἔφυγε· ἐχάθηκε μαζὶ καὶ τὸ ψαράκι. Τόρα τί νὰ κάμουν; βγαίνουν ἐξω οἱ καπετάνοι. Μὰ ὡς ποῦ νὰ ἐβγουν ἐξω ἀκούει ποῦ φρεσκαρίζει τὸ πουνεντογάρμπι. Μὲ μιᾶς ζωντανὰ τὰ κύματα ἄρχισαν νὰ δέρονται ἀνάμεσα στὰ ριζιμιά σπηλιάδια.

— Τῆς βάρκες, μωρὲ παιδιὰ! φωνάζουν ἄγρια οἱ καπετάνοι.

Μὰ ὡς ποῦ νὰ τὸ κλοισποῦν, οἱ βάρκες βρίσκονταν καρφωμένες στὰ δόντια τοῦ βράχου κ' ἐξεροκοκινίζονταν ἄργα ἄργα ἀπ' τὸν ἄφρο καὶ τὴν ὀρμὴ τοῦ κυμάτου. Ἀπελπισμένοι πηδᾶνε οἱ καπετάνοι στ' ὀρθολίθι· ν' ἀγναντέψουν τῆς φρεγάδες, μὰ ποῦ φρεγάδες. Τ' ἀρρισμένο κύμα ποῦ ἐρχόταν

Η ΡΕΚΛΑΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

δυναμωμένο ἀπὸ τοῦ Τσιρίγου τὸ στενὸ καὶ ὁ ἀνε-
μος, ἄξιοι καὶ οἱ δυὸ καπετάνιοι, ἐπόδισαν σύνωρα
τὰ καμαρωτὰ πλεύοντα καὶ τοὺς ἔδωσαν δρόμο
στ' ἀνοιχτὰ τὰ πέλαγα.

Τότε πιά οἱ καπετάνιοι ἔπесαν στὰ γόνατα. Φῶς
φανερὰ ἔβλεπαν τόρα πῶς ἦταν θέλημα θεοῦ ν'
ἀπομείνουν ἀπάνου στὸ ἔρημο καὶ φοβερὸ ἀκρω-
τῆρι. Ἀνεβαίνουν ἀμέσως στὰ πλευρά του καὶ γτί-
ζουν ἐκεῖ τὰ εἰκοσιτέσσερα μοναστήρια. Μὰ τ' ἀθά-
νατο νερὸ ἀπὸ τότε πάει, ἐχάθηκε. Μονάχα δύο φορές
τὸ χρόνο, στὴν πρώτη Ἀνάστασι καὶ τῆς Σωτή-
ρος, τὴν ὥρα ποῦ ἀνοίγουν τὰ Ἐπουράνια, ὁ βρά-
χος ρίχνει ἀπὸ μία στάλα στὴ γῆ· μὰ κανεὶς δὲν
τὴν εἶδε. Πολλοὶ πηγαίνουν καὶ ξενυχτοῦνε μέσα
στὴ σπηλιά. καλόγεροι καὶ λαϊκοί, ἄντρες καὶ γυ-
ναῖκες, μὲ τὰ μαντήλια στὰ χέρια καὶ τὰ μάτια
κολλημένα στοῦ βράχου τὸ ζῆλευτὸ μαστάρι. Μὰ
ἄδικα ξενυχτοῦν. Ὁ βράχος τὸ βγάζει· καὶ ἡ γῆ τὸ
ἀναρουῖ· ἀχόρταγη. Νομίζεις φοβάται· καὶ αὐτὴ ἡ
χαρμοφάγα μήπως τ' ἀποχτήσει· ὁ μαῦρος ἄνθρω-
πος καὶ γλυτώσει ἀπὸ τὸ φοβερὸ τῆς χωνευτῆρι.
Καὶ οἱ ξενυχτισμένοι φεύγουν κάθε χρόνο μὲ τὴν
ἴδια πίκρα στὴν ψυχὴ, μὴν ἔχοντας ἄλλη εἰκόνα τῆς
ἀθανασίας παρὰ τὰ ἀτάσπρα κόκκαλα τῶν σκο-
τωμένων, ποῦ κοίτονται σωρὸς ἀκόμη στὴ μέση τῆς
σπηλιάς. Ἐγὼ τὰ εἶδα· καὶ ἐγὼ ἄκουσα γιὰ τῆς
φρεγάδες τῆς βασιλικῆς. Ἐκεῖνες μονάχα — ἀκοῦτ'
ἐμένα — ἐκεῖνες μονάχα ἤσαν τὴν ἀθανασία! Ἀφοῦ
παράδειραν στ' ἀνοιχτὰ τὰ πέλαγα κατέβηκαν συγ-
κυλές στοὺς ξανθοὺς ἄμους τοῦ βυθοῦ. Ἡ μία
βρίσκεται στῆς Κρήτης τὰ νερά, ἡ ἄλλη στῆς Ρό-
δου καὶ οἱ ἄλλες ἀνάμεσα στὰ Δωδεκάνησα. Κ' εἶνε
ἀκόμη ἴδιες καὶ ἀπαράλλαχτες, ὅπως τὴν ἡμέρα
ποῦ πρωτοφάνηκαν στὰ νερά τοῦ Καθομαλῆ. Εἶνε
χυτῆς πρύμη-πλώρη καὶ ἔχουν τῆς ἀρματωσῆς τους
βασιλικῆς καὶ ἐκεῖνες. Τὰ κατάρτια τοὺς ἀτόφια
προὔττειν ἀπὸ κάτω στὴ σκάτσα ὡς ἀπάνου στὴ
γαλέτα. Τῆς ἀντένες τους ὅλες ἀτσαλένιες. Τὰ
σχονιά καὶ τὰ ξάρτια ἀπὸ καμηλότριχα καὶ τὰ
πανιά τους ὀλομέταξα. Ἀνρωτήσης γιὰ τῆς κου-
παστῆς καὶ τῆς μπαταρίας τους στὸ σύρμα εἶνε ντυ-
μένες. Κ' ἔχουν στὴν πλώρη γιὰ θαλασσομάχο ἕνα
διαμαντοκόλλητο σταυρὸ, τρόπο τῶν στοιχείων καὶ
φρίκη τοῦ κυμάτου. Στὴν πρύμη, ἀπάνου στὸ τι-
μῶν τὸ ἄγιο τὸ Βαγγέλιο καὶ στὸ μεσανὸ κατάρτι
ψηλὰ τὴν Παναγιά, ποῦ λάμπει σὰν αὐγερινός.
Κάθε αὐγὴ στὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα τοῦ ἡλιοῦ οἱ
φρεγάδες ἀστραποβολοῦν, σὰν πυρκαϊῆς κολῶνες
μέσ' στὰ γαλανὰ νερά. Τόρα φυγὴ δὲν ἔχουν· ἔρ-
μες εἶνε ἀπὸ ναῦτες καὶ ἀπὸ καπετάνους. Μὰ θὰ
ἔρθῃ ὥρα ποῦ φυγὴ θὰ πάρουν καὶ γοργόνες γοργο-
κίνητες θὰ μᾶς σύρουν στὰ πατρογονικά μας τὰ
Μπουγάτζια, στὸ δοξασμένο θρόνον τοῦ ἀναστημένου
μας τοῦ Βασιλιά. Ἐκεῖνες μονάχα — ἀκοῦτ' ἐμένα
— ἐκεῖνες μονάχα ἤσαν τὴν ἀθανασία».

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἐπισκοπῶν τις τὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι γενομένης
ρεκλάμας καὶ βλέπων τὴν τετάρτην σελίδα τῶν ἡμέ-
τερων ἐφημερίδων πλήρη εἰδοποιήσεων παρακινεῖται
εἰς τὸ νὰ ἐρωτήσῃ «προήχθη ἤρ' ἡ ρεκλάμα ἐν
Ἑλλάδι ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἐκπληροῖ τὰς ἀνάγ-
κας τοῦ τόπου καὶ νὰ ἀνταμειβέται καὶ ὁ τύπος ἐξ
αὐτῆς;» Φρονῶ ὅτι ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ,
καὶ ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ σᾶς ἀναφέρω ἐκ σημειώ-
σεων ἃς ἔλαβον παρ' αὐτῶν τῶν γραφείων τῶν ἐφη-
μερίδων, ὅτι οἱ ἔμποροι μας ἀποφεύγουν τὴν ρεκλά-
μαν. Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν σήμερον πληρόνουν
εἰς τὰς ἐφημερίδας διὰ ρεκλάμας οἱ κατασκευασταὶ
κονιάκ, ἀναλογοῦσι δὲ δι' ἕκαστον αὐτῶν καὶ δι'
ἐκαστὴν τῶν τριῶν μεγάλων μας ἐφημερίδων, Ἐφη-
μερίδα, Ἀκρόπολιν καὶ Ἀστὺ (τῆς Ἐφημερίδος
τῶν Συζητήσεων μοὶ ἐλλείπουσι σημειώσεις καθότι
μόλις συνεπλήρωσε τριμηνίαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως),
ἐξακόσια περίπου δραχμαὶ ἦτοι χίλια ὀκτακόσια
καὶ διὰ τὰς τρεῖς κατ' ἑτος, ἂν δὲ προσθῶμεν καὶ
τὰ εἰς μικρὰς ἐφημερίδας πληρόνόμενα — δις χίλια
μέχρι δις χιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν. Τί εἶναι
τὸ ποσὸν τοῦτο ἀπέναντι τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ
οἰκῶν εὐρωπαϊκῶν ἑνταῖθα ἐν Ἑλλάδι; Ὁ Γερ-
μανικὸς ἐξαγωγικὸς συνδεσμός καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ
Ἐταιρία ῥαπτομηχανῶν Σίγγερ μόνον εἰς τὴν Ἀ-
κρόπολιν κατέβαλον ἂν χιλίας πεντακοσίας δραχ-
μὰς τὸ παρελθὸν ἑτος. Καὶ ὅμως βεβαίως εἰς τὴν
ρεκλάμαν ὀφείλουσι καὶ ὁ Γερμανικὸς σύνδεσμος καὶ
ἡ Ἀμερικανικὴ ἔταιρία τὴν ἐπικράτησιν τῶν προϊόν-
των αὐτῶν. Αἱ ῥαπτομηχαναὶ Σίγγερ σήμερον εἰσῆ-
χθησαν καὶ εἰς τὰ μικρότατα χωρία τῆς Ἑλλάδος,
τὰ δὲ προϊόντα τοῦ Γερμανικοῦ ἐξαγωγικοῦ συνδέ-
σμου διαδίδονται μετὰ περισσῆς ταχύτητος, καὶ
ταῦτα ἐνῶ πλείστα εἶδη ἰθαγενεὺς παραγωγῆς,
πλείστα βιομηχανία ἐγχώριοι παραμένουσιν ἄγνω-
στοι. Οἱ ἡμέτεροι ἔμποροι καὶ βιομήχανοι δὲν ἔλα-
βον ἐτι ὑπ' ὅψιν ἀρκούντως, ὅτι ἡ ρεκλάμα καὶ μό-
νον εἶναι ἐκείνη, ἥτις θὰ διαδώσῃ τὰ εἶδη τῶν καὶ
ὅτι σήμερον ἐν Ἑλλάδι ὅπου ὑπάρχουσι τοὐλάχιστον
100,000 ἀναγνώσται τὴν ἡμέραν, μόνον ὁ τύπος
δύναται νὰ τοὺς καταστήσῃ γνωστοὺς. Ἀνέγνωσα
ποῦ ὅτι ὁ μέγας κατασκευαστὴς γυναικείων ἐνδυ-
μάτων καὶ ἐν γένει γυναικείων εἰδῶν ἐν Βερολίνῳ
Χέρτζοχ, διηγεῖτο εἰς ῥεπορτερ ἐφημερίδος, ὅτι
ἐφρόνει ποτὲ ὅτι τὰ ἐξοδα τῶν εἰδοποιήσεων ἐν ταῖς
ἐφημερίσιν ἦσαν περιττά. «Εἰργαζόμην, λέγει, ἐλά-
χιστα καὶ ἥμην ὑποχρεωμένος ἐκ στενοχωριῶν νὰ
κλείσω τὸ κατάστημά μου. Ἀπεφάσισα νὰ δημο-
σιεύσω εἰδοποιήσεις καὶ ἐξώδευσα τὸ πρῶτον ἑτος
χίλια μάρκα καὶ ἔκλεισα τὰ βιβλία μου μὲ κέρδη
30,000 μάρκων. τὰ ἐπόμενα ἑτὴ ἐξώδευσα δι' εἰ-
δοποιήσεις 30,000 μάρκων, καὶ τὸ κέρδος ἀνέβη εἰς
100,000 καὶ τώρα ἐξώδευω 400,000 καὶ τὰ κέρδη
μου ἀνέρχονται εἰς ἑκατομμύρια. Τὸ παγκόσμιον
ὄνομά μου, ἡ φήμη μου, ἡ πίστις μου κατὰ 99 τοῖς
ἑκατὸν ὀφείλονται εἰς τὴν ρεκλάμαν».